

Пропонується гендерна візія моделі поведінки, у якій фемінність ототожнюється з творчістю, виробленням нових і корисних ідей, процесів і рішень, а маскулінність – з «поведінкою, що вимагає виправлення відхилень від стандартів, нормативів тощо». Звертається увага на те, що рівень необхідної креативності коливається між фазами проєкту. Зазвичай найбільш творчою фазою є початкова («ініціація»), коли неструктурована інформація перетворюється на ідеї, а хаотичне мислення на креативне. На фазі реалізації потреба у креативності існує здебільшого на початку («плануванні»), а потім неухильно зменшується.

Фемінними ознаками поведінки проєктного менеджера можна вважати такі: повага до різноманіття точок зору, здатність долати відмінності, шляхом включення нової ідеї. Тоді як маскулінними позначають невміння поєднувати різні ідеї, виявляти творчість, закритість до нових ідей (заперечення нових ідей як нездійснених, навіть не оцінюючи їх) і як наслідок – вибір однієї з точок зору, що призводить до конфлікту в команді. Фемінність поведінки менеджера виявляється у заохоченні працівників до нових ідей, організації процесів креативного пошуку рішення. Маскулінність – це завжди пошук підтверджень, обґрунтування рішень й водночас слабка реакція на ситуації невизначеності, нездатність адекватно керувати креативним пошуком рішень. Фемінність також розглядається як здатність з користю для проєкту використовувати нетрадиційні підходи, приймати креативні рішення з метою мінімізації ризиків, тоді як маскулінність завжди приймає існуючий стан речей, навіть якщо проєкт у небезпеці, та неохоче йде на ризик.

Застосування фемінної логічної системи до аналізу моделі компетентності проєктного менеджера дозволяє зробити припущення щодо необхідності розробки гендернозбалансованих педагогічних інструментів і методів для його підготовки.

Література

1. Фесенко Т. Г., Шахов А. В., Фесенко Г. Г. Ідентифікація креативних завдань у проєктному менеджменті із використанням гендерного підходу. *Управління розвитком складних систем*. 2018. № 33. С. 92–101.
2. Buckle P., Thomas, J. Deconstructing Project Management: A Gender Analysis of Project Management Guidelines. *International Journal of Project Management*. 2003. № 21. P. 433–441.
3. Fesenko T., Fesenko G. Developing Gender Maturity Models to Project and Programme Management. *Eastern-European Journal of Interiorise Technologies*. 2017. № 1/3 (85). P. 46–55.
4. Thomas J., Buckle-Henning P. Dancing in the white spaces: Exploring Gendered Assumptions in Successful Project Managers. *International Journal of Project Management*. 2007. № 25. P. 552–559.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПЕРІОД ДОРОСЛІШАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Руслана ЧП

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
ruslanachip@ukr.net

Актуальність дослідження особливостей становлення гендерної ідентичності визначається її перспективністю та сприяє прогресивним змінам сучасної системи

освіти на засадах рівноправ'я статей для забезпечення національного механізму досягнення гендерної рівності в Україні. Виокремлена проблема становить значний науковий інтерес у віковій та педагогічній психології, оскільки окреслює запит в отриманні даних щодо уточнення сучасної психологічної концепції становлення гендерної ідентичності у період дорослішання особистості.

Українські науковці (М. Боришевський, В. Васютинський, О. Блинова, Т. Говорун, П. Горностай, В. Зливков, О. Кікінежді, О. Кочарян, В. Москаленко, Т. Титаренко, М. Савчин, Т. Яблонська та інші) визначають ідентичність як складову свідомості та самосвідомості з позиції її змістового наповнення та певних різновидів. Окремі аспекти дослідження проблеми статевої ідентифікації та гендерної ідентичності висвітлені у працях А. Алексєєвої, Н. Буркало, Н. Городної, Л. Заграй, О. Кізь, О. Курдибахи, В. Романової, Н. Яворської та інших вчених. Гендерна ідентифікація розглядається як психологічний механізм міжстатевої взаємодії, що забезпечує стійкість ціннісно-сміслових уявлень, емоційно-оцінних і регулятивних основ статевої поведінки у просторі традиційних та егалітарних цінностей. У цьому контексті «Я» жінки/чоловіка виступає конструктом фемінності-маскулінності-андрогінності, який проявляється у сфері гендерної культури [2].

Зокрема, феномен гендерної ідентичності старших підлітків визначається нами як інтегративне особистісне утворення, що включає систему когнітивних уявлень, ціннісних ставлень і взаємодій статей та відображає їх суб'єктну позицію у прийнятті, засвоєнні і відтворенні моделей статевої поведінки у сфері традиційної й егалітарної культур [3].

Найінтенсивніше статева самосвідомість розвивається у підлітковому віці, що характеризується новою соціальною ситуацією розвитку, почуттям дорослості, розвитком особистісної рефлексії, якісно іншим рівнем самопізнання і самовизначення: від ідентифікаційного «Ми» до усвідомлення своєї унікальності та своєрідності як чоловіка чи жінки, інтегрованої у власному «Я» [2].

Як зазначає М. Боришевський, у підлітковому віці вперше виникає ситуація, яка стає однією з основних причин інтенсивного розвитку самосвідомості: поява суперечності між широкими можливостями підлітка і його реальним становищем, зокрема у взаєминах із дорослими. Потреба знайти своє місце у системі доступних суспільних відносин, «визначитись» серед людей стає важливим внутрішнім стимулом активізації процесу самопізнання підлітка, значно зростає інтерес до оточення і до власного Я [1, с. 20].

Гендерна ідентичність у підлітковому віці виступає узагальненим образом Я як особистісне утворення, що характеризує усвідомлене самовизначення дівчат і хлопців у системі гендерних цінностей, спрямування на андрогінні моделі поведінки, підпорядкованість статевої самоототожнення ширшому соціально-рольовому самовизначенню [3].

Узагальнені результати емпіричного дослідження гендерних характеристик у структурі Я-концепції дівчат і хлопців дали змогу визначити особливості статевої образу Я та гендерних уявлень особистості у період дорослішання. За методикою «Хто Я?» М. Куна-Т. Макпартленда виявлено, що

більшість старших підлітків орієнтується на загальнолюдські цінності (57,5 % дівчат і 44,2 % хлопців), соціальні ролі (54,2 % і 52,5 %), моральні якості (52,5 % і 50,8 %), комунікативне Я (56,67% та, 42,5 %), діяльнісне Я (42,5 % та 40,8 %) та персональне Я (30,0% та 39,17%), що свідчить про наявність нової соціальної ситуації розвитку, перебудову соціальних стосунків з однолітками та дорослими у межах провідного виду діяльності та переосмислення себе у новій дорослій ролі. Однакова значущість позитивних особистісних якостей для дівчат (76,7 %) і хлопців (78,3 %) вказує на розвиток процесу персоналізації. Виявлені статеві відмінності у критичному ставленні до себе (негативні самохарактеристики вдвічі переважають у дівчат (45,8 %), ніж у хлопців (24,2 %), що свідчить про зростаючу вимогливість до особистісного Я. Для половини респондентів (47,5 % дівчат і 50,0 % хлопців) характерним є феномен ідентифікаційного «Ми». Майже третина респондентів (28,3 % дівчат і 27,5 % хлопців) вказали на особливості зовнішнього вигляду як елементу фізичного образу Я, на наявність фемінних – 24,2 % та 5,8 % відповідно, маскулінних якостей – 25,8 % та 19,2 %, що пов'язано із психофізичним розвитком і статевим дозріванням. Якщо 31,7 % дівчат акцентують увагу на особистісному розвитку, порівняно з 10,0 % хлопців, а 20,0 % дівчат визначають перспективи власного майбутнього, порівняно з 13,3 % хлопців, то для останніх значущою виявилась національно-громадянська ідентифікація (17,5 % дівчат і 36,7 % хлопців) [3].

Відтак, емпіричним дослідженням встановлено різне змістове наповнення образу Я у період дорослішання особистості; амбівалентність гендерних уявлень; сформованість переконань дівчат і хлопців про відповідність їхньої особистості фемінним і маскулінним характеристикам; про різновиди статевої поведінки, паритетність міжстатевої взаємодії та здатність протистояти гендерним стереотипам чи асимілювати їх.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у теоретичному та емпіричному вивченні впливу гендерних стереотипів на становлення статевої поведінки образу Я у період дорослішання особистості.

Література

1. Боришевський М. Й. Дорога до себе. Від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.
2. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 400 с.
3. Чіп Р. С. Психологічні чинники становлення гендерної ідентичності старших підлітків : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2018. 338 с.